

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ООЗ НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів-ліцей»

с. Зимне

Юлія СТЕПАНЮК

«31» серпня 2021 р.

ПОЛОЖЕННЯ

**про порядок проведення навчання і перевірки знань з
питань охорони праці в освітнього опорного закладу
навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-ліцей» с. Зимне**

СХВАЛЕНО

протокол засідання

педагогічної ради

31 серпня 2021 року №1

I. Загальні положення

1. Це Положення встановлює порядок навчання та перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівників ООЗ НВК «ЗОШ I-III ст.-ліцей» с. Зимне (далі – ООЗ с. Зимне), а також навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності (охорона здоров'я, пожежна, радіаційна безпека, безпека дорожнього руху, цивільний захист, попередження побутового травматизму тощо) учнів освітнього закладу (далі - здобувачі освіти).
2. Це Положення розроблене з урахуванням Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 року за № 231/10511 (із змінами) (далі - Типове положення).
3. Вимоги цього Положення є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу, іншими працівниками школи та спрямовані на реалізацію системи безперервного навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності здобувачів освіти, працівників з метою забезпечення належних, безпечних і здорових умов навчання та праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.
4. В освітньому закладі один раз на 3 роки складається план-графік проведення навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці, який затверджуються наказом.
5. Контроль за дотриманням вимог цього Положення здійснюють органи управління освітою за підпорядкуванням, органи державного нагляду за охороною праці, представники галузевої профспілки.

II. Навчання з питань охорони праці здобувачів освіти

1. В освітньому закладі навчання здобувачів освіти з питань безпеки життєдіяльності проводиться відповідно до вимог законодавства у сфері освіти.
2. Навчання здобувачів освіти з питань безпеки життєдіяльності здійснюється у вигляді інструктажів (вступний, первинний, позаплановий, цільовий). Інструктажі містять питання охорони здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, цивільного захисту, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації, безпеки побуту тощо.

Крім цього, питання безпеки життєдіяльності вивчаються під час викладання предмету «Основи здоров'я», інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

3. Навчання здобувачів освіти з питань безпеки життєдіяльності проводиться як традиційними методами, так і з використанням сучасних форм організації навчання - модульного, дистанційного, екстернатного тощо, а також з використанням технічних засобів навчання - аудіовізуальних, комп'ютерних.
4. Під час навчання на здобувачів освіти поширюється законодавство про охорону праці.

III. Організація навчання і перевірки знань працівників з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в освітньому закладі

1. Під час прийняття на роботу і в процесі роботи посадові особи та інші працівники освітнього закладу проходять інструктаж, навчання та перевірку знань з питань охорони праці,

надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки в разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій відповідно до Типового положення.

2. В освітньому закладі навчання працівників з питань охорони праці проводиться у вигляді складової частини навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, при цьому кількість годин і тематика навчання з питань охорони праці має відповідати Типовому положенню. Навчанню і перевірці знань підлягають усі без винятку працівники освітнього закладу з урахуванням умов праці та їх діяльності (педагогічної, допоміжно-технічної служби, громадської тощо).

Посадові особи освітнього закладу, діяльність яких пов'язана з організацією безпечного ведення робіт, під час прийняття на роботу та періодично (один раз на три роки) проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

3. Директор освітнього закладу, керівник та спеціалісти служби охорони праці, працівники, які є членами постійно діючої комісії з перевірки знань в освітньому закладі, один раз на три роки проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.

4. Навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності директора освітнього закладу, керівника та спеціалістів служби охорони праці, працівників, які є членами постійно діючої комісії з перевірки знань в освітньому закладі, проводиться в навчальних центрах, визначених гуманітарним відділом Зимнівської сілької ради.

5. Усі інші працівники освітнього закладу проходять навчання і перевірку знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності безпосередньо за місцем роботи обсягом не менше 20 годин.

6. Перевірка знань працівників освітнього закладу з питань цивільного захисту, охорони праці, безпеки життєдіяльності здійснюється відповідно до вимог нормативно-правових актів з охорони праці, пожежної, радіаційної безпеки тощо, додержання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

7. Особи, які суміщають професії, проходять інструктаж, навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності з основних професій і з професій за сумісництвом.

9. Перевірка знань посадових осіб та інших працівників з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності в освітньому закладі здійснюється комісією, склад якої затверджується наказом директора освітнього закладу. Головою комісії призначається директор або його заступник, до службових обов'язків якого входить організація роботи з охорони праці, безпеки життєдіяльності.

До складу комісії освітнього закладу входять спеціалісти служби охорони праці. До складу комісії установи та закладу освіти залучаються викладачі охорони праці, безпеки життєдіяльності закладу освіти, які проводили навчання (за їх згодою), представник профспілки, уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці.

Комісія вважається правочинною, якщо до її складу входять не менше трьох осіб.

10. Усі члени комісії мають пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності у порядку, установленому Типовим положенням та цим Положенням.

11. Перелік питань для перевірки знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності працівників складається членами комісії з урахуванням місцевих умов та затверджується директором освітнього закладу.

12. Формою перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності працівників є залік або іспит. Залік або іспит проводиться за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування, а також творчої роботи.
13. Результати перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності працівників заносяться до протоколу засідання комісії з перевірки знань працівників з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності (додаток 1.1).
14. Видача посвідчень про перевірку знань (додаток 1.2) працівникам, які проходили навчання в освітньому закладі, є обов'язковою лише для працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. При цьому в протоколі та посвідченні в стислій формі зазначається перелік основних нормативно-правових актів з охорони праці, питань безпеки життєдіяльності, виконання конкретних видів робіт, в обсязі яких працівник пройшов перевірку знань.
15. У разі незадовільних результатів перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності працівники протягом одного місяця проходять повторну перевірку знань.
16. Не допускаються до роботи працівники, які не пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.
17. Організаційне забезпечення роботи комісії з перевірки знань (організація проведення перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань, оформлення і облік посвідчень про перевірку знань тощо) покладається на адміністрацію освітнього закладу. Термін зберігання протоколів перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності - не менше 5 років.
18. Позачергове навчання і перевірка знань працівників з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності проводяться під час переведення їх на іншу роботу або призначення на іншу посаду, що потребує додаткових знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

IV. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці

1. Працівники освітнього закладу, безпосередньо зайняті на роботах, зазначених у Переліку робіт з підвищеною небезпекою (додаток 1.3), затвердженому наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 року за № 232/10512, проходять щороку спеціальне навчання і перевірку знань відповідно до Типового положення.
2. Порядок проведення спеціального навчання з питань охорони праці визначається Типовим Положенням.
3. Спеціальне навчання з питань охорони праці працівників освітнього закладу, безпосередньо зайнятих на роботах з підвищеною небезпекою, проводиться як безпосередньо за місцем роботи, так і в навчальному центрі.
4. Спеціальне навчання з питань охорони праці проводиться в освітньому закладі за навчальними планами і програмами, які розробляються з урахуванням конкретних видів робіт, виробничих умов, функціональних обов'язків працівників і затверджуються наказом директора.
5. Стажування, дублювання і допуск до роботи працівників школи, які виконують роботи підвищеної небезпеки, проводяться відповідно до Типового Положення.
6. Перевірка знань з питань охорони праці після проведення спеціального навчання проводиться:
  - комісією, що створюється за наказом директора, якщо навчання проводилось в

освітньому закладі;

- комісією відповідного територіального органу Держпраці за участю відповідних профспілок, якщо навчання проводилось у навчальному центрі.

До складу комісії з перевірки знань з охорони праці залучаються особи, які пройшли навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці та мають посвідчення.

V. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності

1. Посадові особи та інші працівники освітнього закладу під час прийняття на роботу та періодично мають проходити інструктажі з питань охорони праці, навчання щодо надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правил поведінки та дій під час виникнення аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих, навчання з питань цивільного захисту, у тому числі правилам техногенної та пожежної безпеки.

2. Порядок проведення інструктажів з охорони праці з працівниками в установах та закладах освіти здійснюється відповідно до Типового положення:

1) вступний інструктаж з охорони праці проводиться з працівниками, які:

приймаються на постійну або тимчасову роботу незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади; прибули до школи і беруть безпосередню участь в освітньому та виробничому процесі

або виконують інші роботи для освітнього закладу;

Вступний інструктаж проводиться директором освітнього закладу або спеціалістом служби охорони праці відповідно до наказу, на якого покладається цей обов'язок і який в установленому цим Положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться за програмою, розробленою службою охорони праці. Програма та тривалість інструктажу затверджуються директором освітнього закладу.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці для працівників, який зберігається службою охорони праці, а також у наказі про прийняття працівника на роботу;

2) первинний інструктаж з охорони праці проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

новоприйнятим (постійно чи тимчасово) доосвітнього закладу; який переводиться з однієї посади на іншу; який виконуватиме нову для нього роботу;

відрядженням іншою установою чи закладом освіти, який бере безпосередню участь в освітньому або виробничому процесі.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за чинними в школі інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт;

3) повторний інструктаж з охорони праці проводиться на робочому місці індивідуально з окремим працівником, групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводиться на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці, для решти робіт - 1 раз на 6 місяців;

4) позаплановий інструктаж проводиться на робочому місці або в кабінеті охорони праці у разі:

введення в дію нових або внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів з охорони праці; заміни або модернізації устаткування, приладів та інструментів та інших факторів, що

впливають на стан охорони праці; порушень працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели

до травм, аварій, пожеж тощо; перерви в роботі виконавця більше ніж на 30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, для решти робіт - понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення; 5) цільовий інструктаж з охорони праці проводиться у разі: ліквідації аварії або стихійного лиха; проведення робіт, на які відповідно до законодавства з питань охорони праці оформлюються наряд-допуск, наказ.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

3. Інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності під час освітнього процесу зі здобувачами освіти під проводяться відповідно до Типового Положення.

4. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі з охорони праці працівників проводить безпосередньо керівник робіт (начальник структурного підрозділу, спеціаліст служби охорони праці).

5. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі з охорони праці завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань.

6. Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів з охорони праці працівників та їх допуск до роботи особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. Сторінки журналу реєстрації інструктажів мають бути пронумеровані і прошнуровані.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж проводиться відповідно до Типового положення.

7. Перелік професій та посад працівників, які звільняються від повторного інструктажу, затверджується директором освітнього закладу.

8. Крім проведення інструктажів з охорони праці працівниками освітнього закладу у процесі навчання проводяться інструктажі з безпеки життєдіяльності, які містять питання безпеки праці, охорони здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, цивільного захисту, безпеки дорожнього руху, попередження побутового травматизму, дій у випадку надзвичайних ситуацій тощо.

9. Порядок проведення, тематика та організація проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності здобувачів освіти, працівників визначаються розділом VII Положення про організацію роботи з охорони праці учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26 грудня 2017 року № 1669, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 січня 2018 року за № 100/31552.

10. Перед початком навчальних занять один раз на рік, а також під час зарахування або оформлення до освітнього закладу здобувачів освіти проводиться вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності класними керівниками, на яких покладено ці обов'язки наказом

директора освітнього закладу. Службою з охорони праці школи проводиться навчання з вихователями, класними керівниками, учителями фізичного виховання, біології, хімії, інформатики, трудового навчання, керівниками гуртків тощо, які в свою чергу інструктують здобувачів освіти перед початком навчального року.

Запис про вступний інструктаж робиться на окремій сторінці реєстрації вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти у журналі обліку навчальних занять.

11. Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться на початку навчального року перед початком занять у кожному кабінеті, майстерні, спортзалі тощо, перед початком канікул, а також перед початком заходів за межами освітнього закладу.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводять учителі, вихователі, класні керівники, керівники гуртків тощо. Інструктаж проводиться зі здобувачами освіти, а також з батьками, які беруть участь у позанавчальних заходах.

Запис про проведення первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності робиться в окремому журналі реєстрації первинного, позапланового, цільового інструктажів з безпеки життєдіяльності здобувачів освіти, який зберігається в кожному кабінеті, майстерні, класі, спортзалі тощо.

Здобувачі освіти, які інструктуються, ставлять підпис в журналі, починаючи з 9 класу.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності також проводиться перед виконанням кожного завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів, інструментів, приладів, на початку уроку, заняття, лабораторної, практичної роботи тощо.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності, який проводиться перед початком кожного практичного заняття (практичної, лабораторної роботи тощо), реєструється в журналі обліку навчальних занять, на сторінці предмета в розділі про запис змісту уроку, заняття.

12. Позаплановий інструктаж з безпеки життєдіяльності зі здобувачами освіти проводиться у разі порушення ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці під час освітнього процесу, що може призвести чи призвело до травм, надзвичайних ситуацій тощо, зміни умов виконання навчальних завдань (лабораторних робіт, виробничої практики, професійної підготовки тощо), а також у разі нещасних випадків, що сталися під час освітнього процесу та за межами освітнього закладу.

13. Цільовий інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться зі здобувачами освіти в разі організації позанавчальних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії, туристичні походи, спортивні змагання тощо), під час проведення громадських, позанавчальних робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо).

VI. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи

1. Працівники робіт з підвищеною небезпекою після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи повинні пройти стажування протягом не менше 6 змін.

2. Допуск до стажування оформлюється наказом директора. У наказі визначається тривалість стажування та вказується прізвище та ініціали працівника, відповідального за проведення стажування.

3. Перелік професій працівників, які повинні проходити стажування, а також тривалість стажування визначаються керівником підприємства відповідно до нормативно-правових актів з

охорони праці. Тривалість стажування залежить від стажу і характеру роботи, а також від кваліфікації працівника.

4. Директор освітнього закладу своїм наказом може звільняти від проходження стажування працівника, який має стаж роботи за відповідною професією не менше 3 років або переводиться з одного підрозділу до іншого, де характер роботи та тип обладнання, на якому він працюватиме, не змінюються.

5. Стажування проводиться за програмами для конкретної професії, які розробляються відповідно до функціональних обов'язків працівника і затверджуються директором.

6. Стажування проводиться на робочому місці. У процесі стажування працівники повинні виконувати роботи, які за складністю, характером, вимогами безпеки відповідають роботам, що передбачаються функціональними обов'язками цих працівників.

7. У процесі стажування працівник повинен:

закріпити знання щодо правил безпечної експлуатації технологічного обладнання, технологічних і посадових інструкцій та інструкцій з охорони праці; оволодіти навичками орієнтування у виробничих ситуаціях у нормальних і аварійних умовах; засвоїти в конкретних умовах технологічні процеси і обладнання та методи безаварійного керування ними з метою забезпечення вимог безпеки праці.

8. Після закінчення стажування та при задовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці наказом директора працівник допускається до самостійної роботи, про що робиться запис у журналі реєстрації інструктажів. У протилежному випадку, якщо працівник не оволодів необхідними виробничими навичками чи отримав незадовільну оцінку з протиаварійних та протипожежних тренувань, то стажування новим наказом може бути продовжено на термін не більше двох змін.

Додаток 1

до Положення про порядок
проведення навчання і перевірки
знань з питань охорони праці

_____ (підприємство, установа, організація, заклад освіти)

**ПРОТОКОЛ № _____ засідання комісії з перевірки знань працівників з
питань охорони праці, безпеки життєдіяльності**

« ___ » _____ 20__ року м. _____

Комісія у складі:

ГОЛОВИ _____,
(прізвище, ініціали, посада)

членів комісії:

_____
(прізвище, ініціали, посада)

_____
(прізвище, ініціали, посада)

_____
(прізвище, ініціали, посада)

створена на підставі наказу від « ___ » _____ 20__ року № _____, перевірила знання
_____ (перелік
основних нормативно-правових актів з
_____ охорони
праці, за якими проводилася перевірка знань)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові працівника	Посада, професія (фах)	Місце роботи (для підприємства – структурний підрозділ)	Знає / не знає	Примітка
-------	--	------------------------	---	----------------	----------

Голова комісії _____
(підпис)

Члени комісії:
_____ (підпис)

_____
(підпис)

(підпис) _____

Додаток 2

до Положення про порядок
проведення навчання і перевірки
знань з питань охорони праці

Обкладинка посвідчення

**ПОСВІДЧЕННЯ про перевірку знань з питань охорони праці, безпеки
життєдіяльності**

Перша сторінка посвідчення

_____
(підприємство, установа, організація, заклад освіти)

ПОСВІДЧЕННЯ №

Видано _____,

(прізвище, ім'я, по батькові)

посада _____,

місце роботи _____, про
те, що він (вона) пройшов(ла) навчання і виявив(ла) потрібні знання _____

_____
(перелік основних нормативно-правових актів з охорони праці, безпеки життєдіяльності, за
якими проводилася перевірка знань)

Підстава: протокол засідання комісії з перевірки знань від «__»

_____ 20__ року № _____ Голова комісії

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРІОДИЧНУ ПЕРЕВІРКУ ЗНАНЬ

Посада (фах) _____

виявив(ла) потрібні знання _____

_____
(перелік нормативно-правових актів з охорони праці, безпеки життєдіяльності, за якими
проводилася перевірка знань)

Підстава: протокол засідання комісії з перевірки знань

від «__» _____ 20__ року № _____

Голова комісії _____

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Додаток 3

до Положення про порядок
проведення навчання і перевірки
знань з питань охорони праці

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН І ПРОГРАМА навчання з питань охорони праці працівників ООЗ НВК «ЗОШ І-ІІІ ст.-ліцей» с. Зимне

Тематичний план

- Тема 1. Законодавство України про охорону праці. Основні положення Закону України "Про охорону праці", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та взаємозв'язок з іншими Законами України. Законодавство України про працю.
- Тема 2. Організація роботи з охорони праці.
- Тема 3. Вибухонебезпека виробництва і вибухозахист.
- Тема 4. Пожежна безпека.
- Тема 5. Електробезпека.
- Тема 6. Гігієна праці. Медичні огляди. Профілактика професійних отруєнь і захворювань.
- Тема 7. Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку.
- Тема 8. Управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків аварій.
- Тема 9. Безпека праці в галузі освіти.

Програма

ТЕМА 1. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Основні положення Закону України "Про охорону праці". Поняття охорони праці. Соціально-економічне значення охорони праці. Основні законодавчі акти з охорони праці: Закон України "Про охорону праці", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Кодекс законів про працю України та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, а також Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", Кодекс цивільного захисту України, Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку". Нормативно-правові акти з охорони праці

Основні принципи державної політики в галузі охорони праці.

Право громадян на охорону праці при укладанні трудового договору та під час роботи в освітньому закладу. Права працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Управління охороною праці. Обов'язки директора школи щодо створення умов праці відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Аудит охорони праці.

Служба охорони праці. Положення про службу, основні завдання, функціональні обов'язки та права. Комісія з питань охорони праці освітнього закладу: порядок створення, обов'язки та права комісії.

Навчання з питань охорони праці. Типове положення, яке встановлює порядок і види навчання та інструктажів, форми перевірки знань з питань охорони праці працівників та

посадових осіб. Перелік посад посадових осіб, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично один раз на три роки проходять навчання з питань охорони праці. Перелік робіт з підвищеною небезпекою.

Основні вимоги Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Інформація та звітність про стан охорони праці. Добровільні об'єднання громадян з охорони праці.

Стимулювання охорони праці. Заохочення працівників за активну участь у роботі зі створення безпечних та нешкідливих умов праці.

Відшкодування підприємствам, громадянам і державі збитків, завданих порушенням вимог охорони праці.

Державне управління охороною праці. Органи державного управління. Компетенція Кабінету Міністрів України в галузі охорони праці. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці, і, зокрема, Держпраці.

Повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.

Державний нагляд за охороною праці. Органи державного управління охороною праці та порядок регулювання їх діяльності.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці. Повноваження і права профспілок у цій сфері. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.

Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного управління охороною праці і представників професійних спілок.

Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Основні положення Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування": завдання страхування та сфера дії закону, основні принципи страхування; управління страхуванням.

Закон України "Про колективні договори". Регулювання питань охорони праці в колективному договорі. Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам.

Тривалість робочого часу працівників. Скорочена тривалість робочого часу. Заборона роботи в нічний час.

Праця жінок. Роботи, на яких забороняється застосування праці жінок. Обмеження праці жінок на роботах у нічний час. Гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей.

Праця інвалідів. Порядок навчання, перекваліфікації та працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій. Умови використання їх праці у нічний час та на понаднормованих роботах.

Праця молоді. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах. Вік, з якого допускається прийняття на роботу. Роботи, на яких забороняється застосування праці осіб, молодших за вісімнадцять років. Медичні огляди.

Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають трудові спори. Терміни звернення до комісії з трудових спорів та порядок прийняття заяв. Порядок і терміни розгляду трудових спорів.

Відповідальність за порушення законодавства про працю.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Управління охороною праці. Мета і завдання управління. Структурно функціональна схема управління охороною праці.

Планування роботи з охорони праці: перспективне, поточне та оперативне.

Організація роботи з охорони праці. Посадові інструкції, встановлення обов'язків, прав і відповідальності, посадових осіб і спеціалістів за виконання функцій і завдань у системі управління охороною праці, а також вимог з охорони праці.

Оперативне керівництво і координація роботи з охорони праці.

Матеріальне та моральне стимулювання роботи з охорони праці.

Контроль за ефективністю функціонування системи управління охороною праці, виконанням працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці, за станом охорони праці на робочих місцях, аудит охорони праці.

Вимоги нормативних актів з охорони праці щодо безпеки виробничих процесів, обладнання, будівель і споруд. Метрологічне забезпечення охорони праці.

Організація безпечного ведення робіт підвищеної небезпеки або таких, де є потреба у професійному доборі згідно з нормативно-правовими актами з охорони праці.

Прилади контролю безпечних умов праці. Світлова та звукова сигналізація. Запобіжні написи, сигнальне пофарбування. Знаки безпеки.

Засоби колективного та індивідуального захисту працівників. План ліквідації аварій. План евакуації з приміщень освітнього закладу у разі аварії.

ТЕМА 3. ВИБУХОНЕБЕЗПЕКА ВИРОБНИЦТВ І ВИБУХОЗАХИСТ

Основні положення Закону України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". Порядок ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки.

Основні положення Конвенції 174 від 2 червня 1993 року Міжнародної організації праці "Про запобігання значним промисловим аваріям".

Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Ламінарне, дефлаграційне горіння і детонація в різних агрегатних станах: парогазових, дисперсних середовищ, сконденсованих вибухових речовин.

Особливості горіння та вибуху в апаратурі, виробничому приміщенні, неорганізованих газових викидів в незамкненому просторі. Механізм горіння аерозолів.

Параметри і властивості, що характеризують вибухонебезпеку середовища; фактори, що характеризують небезпеку вибуху, ГОСТ 12.1.010-76 "Взрывобезопасность. Общие требования".

Кількісні показники вибухів, що характеризують масштаби руйнування, тяжкість наслідків. Тротильовий еквівалент; частка участі вибухопожежонебезпечних продуктів у вибуху, приведена маса; енергетичний потенціал вибухонебезпеки, баланс розподілу енергії вибуху.

Оцінка експлуатаційної надійності та безпеки обладнання, трубопроводів, обґрунтування їх вибору. Поняття про строки служби (ресурсу) і безвідмовної роботи обладнання;

обґрунтування вибору ущільнень, методів і засобів запобігання перевищенням тиску, ефективних систем аварійного скидання вибухонебезпечних продуктів закритого типу.

Вибір засобів контролю, управління і протиаварійного захисту (ПАЗ). Обґрунтування вибору енергозабезпечення (енергостійкості) систем контролю, управління і ПАЗ з урахуванням характеру технологічного процесу і енергетичного потенціалу об'єкта.

Локалізація та ліквідація аварій, захист персоналу від уражень, будинків і споруд від руйнування. Поблочні моделі виникнення і розвитку аварій; технічні засоби і послідовність аварійного відключення технологічних блоків. Методи і послідовність локалізації та ліквідації аварій при різних схемах їх розвитку.

Методи оцінки інтенсивності впливу ударної хвилі на об'єкти при можливому вибуху. Основні принципи розрахунку зон за рівнями небезпеки та їх класифікація.

Обґрунтованість розміщення вибухонебезпечних технологічних об'єктів на території освітнього закладу. Стійкість будинків і споруд до дії ударної хвилі. Технічні та організаційні заходи щодо захисту персоналу від дії ударної хвилі та вторинних факторів вибуху.

Рациональне планування території підприємства. Вибір та використання ефективних і надійних, переважно на базі комп'ютерних систем, засобів контролю, регулювання та протиаварійного захисту.

ТЕМА 4. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Основні нормативні документи, що регламентують роботу із забезпечення пожежної безпеки об'єктів: Кодекс цивільного захисту України, стандарти, будівельні норми та правила, Правила пожежної безпеки та інше. Обов'язки директора школи та інших посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки освітнього закладу.

Порядок організації і робота добровільної пожежної охорони. Порядок функціонування добровільної пожежної охорони. Обов'язки членів добровільної пожежної охорони щодо запобігання пожежам та їх гасіння. Пільги та заохочення, встановлені для них.

Порядок створення та роботи пожежно-технічної комісії. Типове положення про пожежно-технічні комісії.

Кримінальна, адміністративна, матеріальна та дисциплінарна відповідальність працівників школи за порушення вимог пожежної безпеки та виникнення пожежі.

Основні причини пожеж: порушення технологічних регламентів і несправність виробничого обладнання, іскри електрогазозварювальних робіт і необережне поводження з вогнем, іскри котельних та інших установок, порушення правил користування інструментами і електронагрівальними приладами. Заходи пожежної безпеки, яких необхідно дотримуватись перед початком роботи, під час роботи та по її закінченні з метою запобігання пожежам.

Утримання території освітнього закладу, протипожежні розриви, джерела протипожежного водопостачання, протипожежний режим на об'єкті.

Основні вимоги пожежної безпеки в будівлі і приміщеннях освітнього закладу, при експлуатації електрообладнання, опалювальних приладів, систем вентиляції, при проведенні електрогазозварювальних, паяльних та інших вогневих робіт, при фарбуванні, знежирюванні та митті виробів і обладнання.

Вимоги пожежної безпеки в лабораторіях, архівах, складських приміщеннях, при роботі з пожежовибухонебезпечними матеріалами, у приміщеннях з масовим перебуванням людей (актової зали, їдальні тощо).

Основні вимоги до утримання шляхів евакуації, автоматичних систем пожежогасіння і автоматичної пожежної сигналізації.

Призначення та місцезнаходження на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного обладнання та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, бочки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння). Загальні уявлення про автоматичну пожежну сигналізацію, вуглекислотні, порошкові, газові та інші установки пожежогасіння.

Порядок утримання в освітньому закладі засобів пожежогасіння влітку та взимку.

Правила використання вогнегасних засобів, протипожежного інвентарю і обладнання для пожежогасіння.

Засоби зв'язку і сповіщення про пожежу, що наявні в освітньому закладі, у цеху, місця розташування телефонів, пристроїв для подачі звукових сигналів пожежної тривоги.

Правила використання цих засобів у разі виникнення пожежі.

Дії працівників при виявленні в освітньому закладі задимлення, загорання або пожежі. Порядок повідомлення про пожежу в пожежну охорону, газорятувальну та інші аварійні служби, організація зустрічі пожежних частин, команд чи добровільних пожежних дружин. Виключення при необхідності технологічного обладнання, комунікацій, електроустановок та вентиляції. Гасіння пожежі наявними в освітньому закладі засобами пожежогасіння, порядок включення стаціонарних установок, евакуації людей і матеріальних цінностей.

Дії працівників після прибуття пожежних підрозділів (надання допомоги в прокладанні рукавних ліній, участь в евакуації матеріальних цінностей та виконання інших робіт за розпорядженнями керівника гасіння пожежі).

Розслідування та облік пожеж, розробка заходів щодо запобігання пожежам та загибелі людей на них.

ТЕМА 5. ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА

Статистичні відомості про стан виробничого електротравматизму. Основні причини та шляхи зниження його рівня.

Електричний струм, одиниці вимірювання струму, напруги, потужності, опору, частоти. Постійний та змінний струм, їх шкідлива дія на організм людини. Небезпечні величини електроструму, напруги. Залежність дії електроструму на людину від тривалості дії, умов середовища, метеорологічних факторів, фізичного стану людини. Поняття напруги кроку та дотику. Статична і наведена напруга. Дія електромагнітних полів, засоби захисту від них.

Будова промислових електроустановок та їх елементи: електричні станції, підстанції, розподільчі пристрої, перетворювачі електроенергії; повітряні та кабельні лінії електропередач понад 1000 В; розподільчі електромережі напругою до 1000 В.

Розподіл електроустановок за класами напруги: 0,4 кВ; 6-10 кВ; 35 кВ; 110-1150 кВ. Особливості будови та сфера застосування.

Охоронні зони електромереж до та понад 1000 В. Допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин діючого обладнання, що перебувають під напругою. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працівників електричним струмом.

Коллективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках. Порядок їх використання, зберігання та обліку. Періодичність та види випробувань. Плакати та знаки безпеки, що використовуються в електроустановках.

Заземлення та занулення електроустановок, їх захисна дія; допустимі величини опору, від чого вони залежать.

Заходи безпеки при роботі з електрифікованим інструментом, зварювальними та понижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо.

Порядок виконання робіт у діючих електроустановках: організаційні та технічні заходи, наряд-допуск, інструктаж, групи електробезпеки.

Вимоги до персоналу, який виконує роботи в діючих електроустановках.

Особа, відповідальна за стан електрогосподарства, її статус, кваліфікація, група електробезпеки, обов'язки та відповідальність.

ТЕМА 6. ГІГІЄНА ПРАЦІ. МЕДИЧНІ ОГЛЯДИ. ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНИХ ОТРУЄНЬ І ЗАХВОРЮВАНЬ

Поняття гігієни праці та медицини праці. Основні положення законодавчих актів, що стосуються створення безпечних умов праці та збереження здоров'я працюючих. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів - санітарних норм, правил, гігієнічних нормативів, регламентів тощо.

Шкідливі фактори виробничого середовища і трудового процесу, їх гігієнічна оцінка. Критерії і показники умов праці (Гігієнічна класифікація праці). Компетенція Держпраці щодо контролю за якістю проведення атестації робочих місць за умовами праці, організація та здійснення контролю за параметрами факторів виробничого середовища та трудового процесу.

Заходи щодо поліпшення умов праці та виробничого середовища. Особливості гігієни праці в провідних галузях господарства. Особливості гігієни праці під час використання праці жінок та неповнолітніх. Санітарно-побутове забезпечення працівників.

Медичні огляди осіб, які працюють у важких та шкідливих умовах праці. Професійні захворювання (порядок розслідування, реєстрації та обліку профзахворювань, аналіз профзахворюваності, визначення придатності працівника до роботи). Основні принципи профілактики виникнення профзахворювань.

ТЕМА 7. НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ У РАЗІ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

Стислі основи анатомії та фізіології людини.

Поняття домедичної допомоги. Основні принципи надання домедичної допомоги і правильність, доцільність дій, швидкість, рішучість, спокій. Домедична допомога при кровотечі. Класифікація кровотечі. Основні види кровотечі, їх ознаки. Домедична допомога при капілярній кровотечі. Домедична допомога при артеріальній та венозній кровотечі. Засоби зупинки кровотечі. Зупинка кровотечі притискуванням пошкодженої судини до підлеглої кістки, максимальним згинанням кінцівки. Зупинка кровотечі за допомогою джгута чи джгута-закрутки.

Способи реанімації, підготовки потерпілого до реанімації. Штучне дихання способом "з рота в рот" чи "з рота в ніс".

Непрямий (закритий) масаж серця. Домедична допомога при потопленні. Види електротравм. Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму. Термічна, електрична та біологічна дія електричного струму на організм людини. Правила надання домедичної допомоги потерпілим від ураження електричним струмом.

Домедична допомога при ударах. Струс головного мозку. Удари в області хребта. Синдром здавлювання. Домедична допомога при вивихах і розтягненні зв'язок.

Домедична допомога при отруєнні газами. Симптоми отруєнь. Вплив різних газів на організм людини і його наслідки.

Домедична допомога при пораненнях. Визначення та класифікація ран. Види перев'язувального матеріалу. Типи пов'язок. Правила накладання пов'язок.

Домедична допомога при переломах. Класифікація переломів. Правила накладання шин. Домедична допомога при ушкодженні хребта та кісток тазу.

Опіки, їх класифікація. Домедична допомога при хімічних та термічних опіках, при опіку очей. Домедична допомога при тепловому та сонячному ударах.

Запобіжні заходи щодо інфікування СНІДом під час надання домедичної допомоги потерпілим при нещасних випадках.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ РОБОТАМИ З ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЙ

Великі виробничі аварії, їх типи, причини та наслідки. Вплив техногенних чинників на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров'я людей. Приклади великих техногенних аварій і катастроф та їх наслідки. Законодавчі та інші нормативні акти світової спільноти та України щодо забезпечення контролю, управління та захисту від основних видів виробничих небезпечних чинників. Класифікація виробничих небезпечних чинників в залежності від властивостей технологічних процесів та небезпечних речовин (різновиди вибухів, пожеж; вибухи киплячих рідин, що викидають пар, викиди токсичних речовин; порушення цілісності інженерних споруд, будівель тощо).

Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки (далі-ОПН). Повноваження суб'єкта господарювання, який має ОПН, щодо організації робіт з ідентифікації ОПН. Роль адміністрації та керівників підрозділів підприємства у виявленні небезпечного промислового устаткування, проведенні оцінки небезпечних промислових факторів, розробці планів ліквідації аварій та аварійно-рятувальних заходів, розробці заходів щодо підвищення рівня безпеки виробництва, організації навчання та протиаварійних тренувань персоналу. Формування звітів про стан безпеки праці, проведену протиаварійну роботу та про аварії, що сталися. Планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві. Організація аварійних служб та формування планів їх роботи. Управління здійсненням заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Порядок дії систем аварійної сигналізації та зв'язку, призначення персоналу та визначення його обов'язків.

Вибір засобів контролю, управління і протиаварійного захисту (ПАЗ). Обґрунтування вибору енергозабезпечення (енергостійкості) системи контролю, управління і ПАЗ з урахуванням характеру технологічного процесу та енергетичного потенціалу об'єкта. Створення та організація роботи групи експертів на підприємстві. Складання та затвердження контрольних списків виробничих небезпечних чинників. Надання інформації громадськості.

ТЕМА 9. БЕЗПЕКА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Навчання та перевірка знань з питань охорони праці учнів, працівників навчальних закладів.